

## **Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Kalatyeeek**

*Taayta*

**Siriintēēt, kēnyiit nyēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē:** Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō barwaani kumii Antyookya ām kēnyiit nyēē / kiisōōtyinē kule ki nyēbo 49 KK, kurub bakeenke tuuyēēt nyēē ki wōō nyēbo lēbkēēyik ām Yēerusālēm. Kiriinkēētaab Antyookya :nyēē kibo taay kunyōōr biikaab Kiriistō chēē kimā Yuutayeeek ānking'ālōolē kuutiitaab Kirikiik.

Kitoowunoot :Bāwulō āk Barnaaba kanisoosyek chēē chaang' ām yēēmēētaab Kalatyaa ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki) (kasee Yēyuutēk 13:14; 14:23). Nto yu kābēēchi keey :icheek, kutoow :Yuutayeeek kereeryaanto chēē ki biikaab Kiriistō kusaaysaay biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeeek kule māchāktōōs / kiimuraatan icheek ankurub kiruutēkaab Yuutayeeek. Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek barwaani kutook kule kimāwuu nyoo.

Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek kiyēē kiyeyakay ām Antyookya kule kiiburyoong'to :inee Bētērō āk Barnaaba kuuyu kitay :icheek kwoomchiin āk biiko choo / manaakiimuraatan choo Kirikiik. Kiyey mbo :Bētērō kuu nyooto kuuyu kimii kuruutoonu :Yuutayeeek choo kiikōōyēnchi Kiriistō chēē ki chōōrōōnuutēkaab Yāākōbō (kasee kur. 2:11-19). King'eet :Yuutayeeek alake lētuunoo chēē ki Farisaayeeek chēē kikwoonēē Yēerusālēm kuruutoochi

Antyookya ankumach kule kurub :biikaab Kiriistō choo mā Yuutayeek kiruutēkaab Yuutayeek / ankiimuraatan / sikiiyiityi icheek wōlēē mii :biikaab Yēyiin (kur. 2:4). Nyēē mā tyaa, kuwo :Bāwulō, Barnaaba āk Tiitō Yēerusālēēm subokukāsyiin āk kaniseet nyoo wōō. Twēchē :Bāwulō tuuyooni bo koomānuut ām kurkeetaab 2:1-10 ankusiraat mbo ām Yēyuutēk 15.

**Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu:** Kikwa Kalatyaa :Yuutayeek chēē ki kānēētikaab biikaab Kiriistō ankooneet lōkōōywēk chēē teer ām chēē kiki-ikooneet :Bāwulō āk Barnaaba. Kunyoo ki ng'ālyoo nyēbo koomānuut kuyeet keey kurubta keey āk kuursēēnyii kuyēk lēbkēēyiintēēt, kursēēt nyēē kimāchōōnēē wōlēē mii :biich nteenee wōlēē mii :Yēyiin. Kwīilē :Bāwulō koobeek kānēētiisyēētaab Yuutayeechaa. -Mēēyyoong'unēē :kaararaacheet ng'aleekaab kāāmurootāniisyēēt nto kule /keerub kiruutēkaab Yuutayeek. Iyyoong'unēē kityō yoo kēēyēnchi :chii Kiriistō nyoo kime kubo acheek nto ām kēēlooto, kootyaakteeneech nyēērunātēētaab Yēyiin āk ng'wooninnyii. Kuurē :Bāwulō Abraam kule 'tiikiityoontēētaab kāāyēnēēt' nyēē kimii ām kēnyiiisyēk 400 / kumānāākiikoochi Muusa kiruutēkaab Yuutayeek. Kuu yoo kichāmē :Yēyiin Abraam kubo kāāyēnēēnyii, kubo nee kōōkiimē :biiko alake kule ākoy kuriib :chiito kiruutēkaab Yuutayeek sukucham :Yēyiin? Ikiimē :Bāwulō wōlēē wuu :soboontaab chiitaab Kiriistō kule: Iyyoong'unēē wōlēē miitē :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk / kēēkoonyit toorētēētaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

Ititiirē :barwaani manta nyēbo āriit kule, /

kiirāroochēēch kubo chamateetaab Yēyiin yoo kakiikaasee keey Yēesu. Mābo man :kāānēētutēk alake tukul (kur. 1:7). Kēētinyē kaalyeet ām wōlēē mii :Yēyiin kubununēē kāāyēnchīnooyēēt (kur. 2:16) ānkēēyēku lōkōkaab Abraam (kur. 3:7) āk subak biikaab Yēyiin chēbo kāāyēnēēt nyēē lēēl, biikaab Isrāyēēl chēbo man nto chēbo soboontaab tāmirmiryēēt (kur. 6:16). Māmāchāktōōs kumēto :biikaab Kiriistō kaatyaaktaayaanaa (kur. 5:1). Nteenee māmāchāktōōs keenyeeree kaatyaaktaayaanaa kēēchuunnyēē kiyēē māchē :Yēyiin. Mākwēēch kēēminy ām soboonto nyēē intōōwēēch :Tāmirmiryēēt (kur. 5:16), kuuyu yooto yēē sikiimuuch kiityiich mākuutyēētaab chamateet nto ām kēēlooto, kuyityiin :wōlēē māktooy :kiruutēkaab Muusa (kur. 5:14). Kiruutyēēt nyēbo koomānuut ām kiirootyeetaab chamateetaab Yēyiin, ku mākuutyēēt nyoo bo Kiriistō (kur. 6:2).

*Kyoorōrchi keey :Bāwulō Kalatyeeek ānkumākyi bērer*

<sup>1</sup> Anii nyoo \*lēbkēēyiintēēt Bāwulō. Āmwoowook kule mēēbērē kitōōloo :biich buch nto ku chii ake tukul āyēku lēbkēēyiintēēt, nteenee nyēē kitōōloo ku Yēesu Kiriistō āk Baaba Yēyiin nyoo kiing'ēētēē Yēesu meet. <sup>2</sup> Āsubooyē kanisoosyek tukul chēbo yēēmēētaab Kalatyaa kēēboontē keey mbo ng'eetaabiya tukul.

<sup>3</sup> Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Moko-ryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet. <sup>4</sup> Kuu yoo ōnkētē, kiikooyto :Yēesu soboonnyii kubo ng'ōōkiswookikyoo sukuwēēkunēēnēēch wōlēē mii

:kāāsōōtēywēēkaab rōkōs chēbo bichēēb kōōrooni.  
/ Kikeeyey kuu nyooto kurubta keey āk wōlēē  
māktooy :Yēyiin nyoo Baaba. <sup>5</sup> Lēyyē, kutōrōriit  
:Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto!

*Kyōōyēbchi yiit kāānēētuut chēē miyootēch*

<sup>6</sup> Ng'ētē :mooyēēt yoo kaakas wōlēē kyootayte  
areet akeenke Yēyiin nyoo kikuurook ōminy  
ām chamateetaab Kiriistō ānkōōwēēkyi keey  
kāānēētuutēk alak <sup>7</sup> chēē mā kāroomēch.  
Kāākōōboor keey man kule mii :biiko chēē  
mii kōōbootook mētēwoy kumāchē kutubtub  
lōkōōywēk chēē kāroomēch choo rubtooy keey āk  
Kiriistō. <sup>8</sup> Okany āmwoowook, ānkoo koomwook  
:chii ām acheek lōkōōywēk chēē teer āk choo  
kikyoomwook, nto ku \*malayikeet :nyēē koom,  
kunyoolu / bokēētōōrchi wōlēē bo maataab  
kibchuulyo. <sup>9</sup> Kuu yoo kātōōkāsē, okany  
tāāmwoowook subak: Yoo mii kwoomwook :chii  
ake tukul lōkōōy chēbo kaararaacheet chēē  
teer āk choo kikyoomwook :acheek, kunyoolu  
/bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

*Wōlēē kinyōōrunto :Bāwulō kāāmuukēywēēk kuyēk  
lēbkēēyiintēēt*

<sup>10</sup> Yoo kaamwaay kuu nyooto āmiitē āng'ērēēchē  
biiko? Acha, āmiitē āng'ērēēchē Yēyiin. Nto  
kyāābērē taang'ereech biiko, nto mēēbērē āyēmē  
tāāyēchi Kiriistō yiisyēt.

---

**1:4** Māārko 10:45; Room. 6:1-4; Kala. 2:20; Ēfēēs. 5:2; 1Tēm. 2:6;  
Tiitō 2:14; Ibu. 9:28; 1Yoowa. 5:19 **1:7** Yēyuut. 15:1, 24; Kala. 5:8,  
10; 2:4, 21 **1:9** Room. 9:3; 1Kōōr. 5:2-5; 16:22 **1:10** Room.  
2:29; 1Tēēs. 2:4-6

11 Mbo ng'eetaabiya, āmwoowook kule lōkōōywēchoo kāroomēch choo kyāā-āmwook mākwoonēē wōlēē mii :biich buch. 12 Mēēbērē kyāākāsēē biich nto kule kiineetaa :chii. Nteenee, king'oong'woo :Yēesu Kiriistō.

13 Ābērē kyookas wōlēē kyāāwuuyē :anii yoo kitāārubē miisin wōlēē wuu :ātēbuutēkaab Yuutayeek. Kyookas oob wōlēē kyāāwustooy biikaab Kiriistō nyēē kōrōōm miisin ānkāāsyēēmē wōlēē kyāāmuuktooy awaang'te bichooto kutukul.

14 Kikyāāriib :anii miisin kiruutēkaab mbo kuuko kusiir wōlēē kiriibtooy :Yuutayeek chuut alake chēbo bintanyuu.

15-16 Nteenee king'oong'woo :Yēyiin ām chamateenyii ānkēt wōlēē wuu :lakwanyii. Ku-booyiit man, kisimkutoola ām chamateenyii nkit / kumānāākēēsicho, ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk Yēesu Kiriistō. Mānāāsoom chii kule kooneetaa. 17 Mānāāwē mbo Yēerusālēm kule wāātēebunēē choo kisimkuyēk \*lēbkēēyik, nteenee kyaachuul kēēlto bakeenke ākoy suurkwēēnēetaab Areebya nto yityo, ayeey Tamaasko.

18 Nto yu kāwokubēk :kēnyiisyēk sōmōku kuchakee kākuuro :Yēyiin, atooch ākoy Yēerusālēm waa-amee Bētērō lōkōōy. Kikiibuurtē keey Bētērō bēsyōōsyēk taman āk muut. 19 Kyaakas nkinee Yāākōbō nyoo tuubcho āk Mokoryoontēēt ānku lēbkēēyichooto āyēēng' baateey chēē kyaakas.

20 Āmwoowook ām taayeetaab Yēyiin kule man

1:13 Yēyuut. 8:3; 26:4-5; 1Kōōr. 10:32 1:14 Yēyuut. 21:20; 23:6

1:15-16 Isa. 49:1, 5; Yēyuut. 9:3-5, 15; 1Kōōr. 15:10 1:18 Yēyuut. 9:22-28 1:19 1Kōōr. 15:7

:kiyēē āmiitē āsirwook nyēē -māāng'wiiynānē.  
<sup>21</sup> Yu kāwokubēk :bēsyōōsyēchoo ām Yēerusālēēm,  
 ayeey ākoy yēēmēetaab Siirya ākoo nyēbo  
 Kiliikya. <sup>22</sup> Kimānāāruutoochi kanisoosyek chēbo  
 Yuuteeya. <sup>23</sup> Nteenee kiyityinē baateey ku  
 lōkōōy / kēēmwooyē kule, “Mii kwoomtootē ra  
 :chiitkiinye kiwusootēech ng'ālyoontēētaab Yēyiin  
 nyoo kimāchē kule kōōboot.” <sup>24</sup> Kisilto :bichoo  
 Yēyiin kubo kiyēē kiyeyakay ām soboonnyuu.

## 2

*Kicham :lēbkēēyik chuut alake kāānēētiisyēētaab  
 Bāwulō*

<sup>1</sup> Nto yu kakeeyta :kēnyiisyēk tamanu āk  
 ang'wan, ayeey Yēerusālēēm. Kyāāwēētē keey  
 Barnaaba ām baani āboontootē keey Tiitō.  
<sup>2</sup> Kyāāwē Yēerusālēēm kuuyu king'oong'woo  
 :Yēyiin. Āmiitē wōloto, āboorchi biiko choo  
 tookunootiin ām kanisa lōkōōywēk chēē kāroomēch  
 choo ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeeek.  
 Kyaayey kuu nyotoo simāābirtē nkuruukyuu  
 buch. <sup>3</sup> Ānkoo \*kimeemuraatanaat :Kirikiintēēt  
 Tiitō nyi kyāāwēetooy, / mānāākēēkerchi koong'  
 kule / kiimuraatan / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab  
 Kiriistō kuchurta. <sup>4</sup> Kimii :biich chēē kikiikukwa  
 Antyoorkya chēē kimwooyootē kule kimāchāktōōs  
 / kiimuraatan chii / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab  
 Kiriistō kuchurta. Kikiikuyey keey :bichoo kule  
 kiikōōyēnchi Yēēsu ānkurisēēch. Kikiikōōsāb  
 :bichoo bokuyooteech ām tankasta nyēē  
 kiikēēnyōōru kubuntēē :Kāārārookiintēēt Yēēsu,

sukung'eet kuyeyeek kēēyēku subak motwoor chēbo kiruutēkaab Yuutayeeek. <sup>5</sup> Nteenee mēēbērē kikyooysi keey bichoo mbo kisich. Kikeeyey kuu nyooto sōōtēbtē :akweek ng'ālyoontēētaab manta.

<sup>6</sup> Nto kurubta keey biich choo tookunootiin, mānāātāsyi :icheek kiy ām kiyēē ānēētē :anii. (Mā kiy yoo tookunoot :chiito nto mātookunoot kuuyu mākāsunēē :Yēyiin chii wōlēēb saang'.) <sup>7</sup> Kikas :bichoo kule /kikēēkōōno anii kāāmuukēywēēk ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yoo /kikiikoochinē Bētērō kāāmuukēywēēk kwoomchinoot Yuutayeeek lōkōōywēk chēē kāroomēch. <sup>8</sup> Kiinkēt kule Yēyiin nyoo kiyēyē Bētērō kuyēk \*lēbkēēyiintēēt ām wōlēē mii :Yuutayeeek, ku Yēyiin nyiitēnyi :nyēē kiyēyoo nkanii āyēku lēbkēēyiintēēt ām wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeeek. <sup>9</sup> Yu kawokukas :Yāākōbō āk Bētērō kuboonto keey Yoowaana choo ki kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kule kiibēruur :Yēyiin yiisyēēnyuu, koosubaayaa anii āk Barnaaba kukachamta kāānēētiisyēēnyoo. Kichāmchiin kule kyoomchi :acheek lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeeek ānkwoomchi :icheek choo Yuutayeeek. <sup>10</sup> Kiyēē kimwoowēēch ku kule kiisōōtē biikaab Kiriistō choo bānoon ām Yēerusālēēm, ng'ālyoo nyēē kyāāchōboot miisin ayey.

*Wōlēē kikwiilta :Bāwulō Bētērō ām Antyookya*

<sup>11</sup> Kimii :yēē kiruutoochi :Bētērō Antyookya, nto ābērē akas, kimachuulaat. Yooto asoot kule

**2:4** 1Kōōr. 9:21; Kala. 1:7; 5:1, 13      **2:6** Yēyuut. 10:34; Yāāk. 2:1

**2:7** Yēyuut. 9:15; Room. 1:5      **2:10** Yēyuut. 15:1-29      **2:10** Yēyuut. 11:27-30

ākoy akwiil kukāsē :biiko. <sup>12</sup> Nto kiyēē kiisach ku kule: Kuyitu :Bētērō, kyoomchiintōōs āmiik āk biiko choo mā Yuutayeeek. Nto yu kabokuyit :biiko alake chēē kikwoonēē wōlēē mii :Yaākōbō, kusatee keey :Bētērō wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeeek, kuuyu kiiywēyē choo mwooyē kule mābooyiitu :chii Kiriistō kuchurta yoo /kamaki-imuraatan. <sup>13</sup> Kirub :nkicheek Yuutayeeek alake ātēbuutēkaab Bētērō ānkulumchi :nkinee Barnaaba ng'aleechaata.

<sup>14</sup> Nto ābērē akas :anii kule kimāyēyē :bichoo kurubta keey āk wōlēē wuu :manta nyēbo lōkōōywēk chēē kāroomēch, āburyoong'tē Bētērō kukāsē :biiko tukul kule, “Murooni, ānkoo iyēku inyiing' Yuutāyiin, kōmēērubē :inyiing' kiruutēk tukul chēbo Yuutayeeek. Kunyoo ii, imuuchē kule nee ikērchi koong' biiko choo mā Yuutayeeek kurub kiruutēkaab Yuutayeeek?

<sup>15</sup> Ānkoo kēēyēku :acheek Yuutayeeek ām yyootēēt amakeekerkeeye biiko alak choo -mēēnkētē kiruutēkaab Yēyiin, <sup>16</sup> kiinkētē kule -/mākiitiilchinē chii ake tukul kule churtaat ām taayeetaab Yēyiin kuuyu rubē kiruutēk. Nteenee, /kiitiilchinē kule churtaat kuuyu iyēnchinē Yēesu nyoo Kāārārookiintēnyoo. Kiyooto :nyēē yēyēēch :acheek Yuutayeeek kiikaasee keey Kāārārookiintēēt Yēesu sukung'eet /kiitiilweech kule /kēechurtootiin ām taayeetaab Yēyiin āmēēbērē kubo kule kēerubē kiruutēk. -/Mākiitiilchinē chii kule churtaat kubo kule rubē kiruutēk. <sup>17</sup> Yibēēch :Yuutayeeek alake kule kēechoolwookēnootiin kuuyu kōōkēēmētē kiruutēkaab Yuutayeeek



sukung'eet kōōtiilwēech :Yēyiin kule kēechurtootiin  
 ām Kāārārookiintēēt, āmēebērē kubo kiruutēk. Ara  
 ibooru sōō :yooto kule yēyēēch :Kāārārookiintēēt  
 kēechoolwookēn? Achicha! Māwuu nyoo mbo  
 kisich. <sup>18</sup> Nteenee yoo kaacham subak kule /  
 kiirāroochē chii kubo kule bēng'tēē kiruutēk,  
 āchoolwookēnoot. <sup>19</sup> Kikiikōōtiinyoo nkanii  
 :ng'aleekaab kiruutēk nteenee /kiikiityaakteenaa  
 wōlēē mii kiruutēchoo, sāāminy kubo Yēyiin. <sup>20</sup> Kuu  
 yoo kimēē :Kiriistō wuu nyēē kyaameey :nkanii  
 kuu nyooto. Mēētākuwuu :soboonnyuu yoo kibo  
 taay, nteenee āboontē ra Kiriistō ām soboonnyuu.  
 Soboonnto nyēē āminyē ku nyēē ākoosēē keey  
 Lakwataab Yēyiin. Kichama :lakwani kut  
 kōōkooyto soboonnyii kubo anii. <sup>21</sup> Irāroochēēch  
 :Yēyiin kubo chamateenyii nkit āmēebērē kuuyu  
 kēērubē kiruutēk. Kiy :nyoo nyēē -māābākokooktooy.  
 Nto ki man kule /kiitiilchinē chii kule churtaat  
 kuuyu rubē kiruutēk, kukime sōō :Kiriistō nyēbo  
 buch?"

### 3

*/Kiirāroochē chii kubo kule ikoosēē keey Yēyiin  
 mēēbērē kuuyu rubē kiruutēk*

<sup>1</sup> Ōbērbērēch :Kalatyeeek sōō nyēē tyaa!  
 Kiitaankooyaak :ng'oo ēē? So! Ntēē /  
 kikiiboorwook kutook kiyēē kibur sukumēēchi  
 :Yēēsu murtooywoontēēt. <sup>2</sup> Lēyyē, ānkōōmwoowoo,  
 kyōōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuuyu kyoorub  
 kiruutēkaab Yuutayeeek ēē, nto, kuuyu kyōōyēnchi

kiyēē / kikyoomwook? <sup>3</sup> Ōbērbērēch nyēē -/  
mākyoomu. Kyōōtoowunēē Tāmirmiryēētaab  
Yēyiin, neennyi ōmāchē kule boowaang'tee  
kāāsōōtēywēēkaab biiko buch! <sup>4</sup> Ōmāchē ōmwoowo  
kule kyōōnyāliilchē nyēbo buch? Kubooyiit man,  
kimābo buch. <sup>5</sup> Kikōōnook :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii  
ankuyey tukuuk chēē /kiilātē ām wōlēē ōmitē  
kuuyu kyōōyēnchi kiyēē /kikyoomwook āmēēbērē  
kuuyu kyoorub kiruutēkaab Yuutayeek.

<sup>6</sup> Kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin. Yooto,  
kuchamta :Yēyiin kule churtaat.† <sup>7</sup> Kunyi,  
māchāktōōs ōnkēt kule, biiko choo ikoosēē keey  
Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam, kubo :choo Kiriistō  
kuchurta. <sup>8</sup> Kisimkōōboor :siruutēkaab Yēyiin kule  
mākōōtiilchi :Yēyiin biiko choo mā Yuutayeek kule  
imuuchē kuchurta yoo keekaasee keey inee. /  
Kikiiboornēē yooto yoo kimwoochinē :Yēyiin  
Abraam kule, “Mākōōbēruurākiis :biiko tukul  
chēē mii kōōrēēt kubununēēning’.”† <sup>9</sup> Kunyoo,  
kōōbēruurākiis :biiko tukul choo ikoosēē keey  
Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam.

<sup>10</sup> Nteenee chubootiin :biiko tukul choo swēē  
kiruutēk kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin  
kule, “Chuboot :chii ake tukul nyoo māyēyē  
tukuuk tukul choo /kikēēsirchi kitaabuutaab  
kiruutēk.”† <sup>11</sup> Nteenee kubooyiit man, māmii  
:chii nyēē chāmtooy :Yēyiin kule churtaat kubo  
kule rubē kiruutēkaab Muusa. Mwooyē :siruutēk

---

**3:5** Yēyuut. 19:2, 6; Room. 8:9-16; 2Kōōr. 3:6, 17; Kala. 4:6 † **3:6**  
Toowu. 15:6 **3:6** Room. 4:3 **3:7** Luuka 13:16; 19:9; Yoowa.  
8:39; Room. 4:11-12; Kala. 3:9, 29 † **3:8** Toowu. 12:3; 18:18; 22:18  
† **3:10** Kiruu. 27:26 **3:10** Room. 4:15; Yāāk. 2:10

kule, “Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii.”† <sup>12</sup> Yoo rubē :chii kiruutēk kumāmāchāksē kōōkoosēē keey Yēyiin. Nto chiito nyoo swēē ng'aleekaab kiruutēk, kōōtiinyē nyoo :kiruutēchoo.†

<sup>13</sup> Kiwālāng'wēēch :Kiriistō kēēng'ēētyēē chubi-isyēēt nyoo mwooyē :kiruutēk, yoo kichubāktōōs :inee kubo acheek. Mwooyē :siruutēk kule, “Chuboot :chii nyoo /kākiikārtooty keet.”† <sup>14</sup> Yoo kiwālāng'wēēch :Kāārārookiintēēt Yēesu, /kiibēruur nkicheek biiko choo mā Yuutayeeek kuu yoo /kikiibēruurē Abraam. /Kikeeyey kuu nyooto sikēēnyōōru Tāmirmiryēēt nyoo kikuurtoowēēch :Yēyiin yoo kakiikaasee keey inee.

*Kiruutēk āk kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin*

<sup>15</sup> Mbo ng'eetaabiya, okany baa, āboorūēēnook ng'aleechu wōlēē kēētēbtooy kwaak: Yoo kāākuyēchiin :biiko āyēēnku kiirootyeet ām kiyēē kāākukāsyiin ānkōōtiinkyi āwut, kumāmii :chii nyēē imuuchē kwiiri. Kerkeey :ng'aleechu āk yooto. <sup>16</sup> Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam kiy āk kesennyaanteenyii. Mēēbērē mwooyē :siruutēk kule keseniisyekyii wuu nyēē ibooru :yooto kule biiko chēē chaang'. Acha, nteenee ng'āloolēē chiito akenke yoo mwooyē kule 'kesennyaanteet'† nto nyooto ku Kiriistō. <sup>17</sup> Kiyēē āmiitē ābooru ku nyi: Kiyey :Yēyiin kiirootyeet āk Abraam. Kunyoo, -mēēmuuchē :kiruutēk choo /kibokēyēyē

---

† **3:11** Aabak. 2:4    **3:11** Room. 1:17; 3:20    † **3:12** Laawi. 18:5    **3:12** Room. 10:5    † **3:13** Kiruu. 21:23    **3:13** Yēyuut. 4:30; 2Kōōr. 5:21    **3:14** Kala. 3:2, 5; 2Kōōr. 1:22    † **3:16** Toowu. 22:18

ām kēnyiisiyēk bokolwookik ang'wan āk sosom lētuunoo kuweechweech kirootyaanaa. Kunyi, -mēēmuuchē kutilta :kiruutēkaab \*Muusa kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin. <sup>18</sup> Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam ām chamateet kule mākōōbēruur inee. Nto /kikēēnyōōru bēruuroo kuuyu rubē :chii kiruutēk, nto kimēēyyoong'unēē :bēruuroo chamateetaab Yēyiin.

<sup>19</sup> Kibo nee naas :kiruutēk? Okany āmwoowook. /Kikēētās kiruutēk kuuyu choolwookēnē :biiko. Kimāchāktōōs kule kōōbuur :kiruutēchoo ākoy kutook :kesennyaantaanaa kibo Abraam nyoo king'āloolēē :Yēyiin. Kiyey :Yēyiin kiruutēchoo ānkōōkoochi \*wōōrkooyoontēēt Muusa kubununēē malayikaanik. <sup>20</sup> Boonto :wōōrkooyoontō kubo kwaak komoswookik āyēēng' chēē iyyoonkyinē. Nteenee akeenke :Yēyiin.

<sup>21</sup> Ara kimii :Yēyiin kukwiilē keey nkit ām tukuuk chēē kikuurtoochi biiko yoo kikōōnu kiruutēk? Acha, māwuu nyoo mbo kisich! Nto /kikēēkōōnu kiruutēk sukukōōn \*soboontaab kibchuulyo, nto kiimuuchē :chiito kutililiit kuchurta ām wōlēē mii :Yēyiin kubo kiruutēk. <sup>22</sup> Nteenee, iboorwēēch :siruutēk kule rātootiin :biiko tukul ām choolwookātēēt. Kunyoo, mākōōkoochi :Yēyiin biiko choo ikoosēē keey Yēēsu Kiriistō kiyoo kiikukuurtoochi.

<sup>23</sup> Kikēērātootiin :tukul ām kiruutēk ānkikirkirēēch :kiruutēchoo ākoy kuchō :Yēēsu nyoo kiikoosēē keey. <sup>24</sup> /Kikēēkōōnēēch kiruutēchoo

---

**3:17** Chuy. 12:40    **3:18** Room. 4:14; 11:6    **3:19** Room. 5:20; Yēyuut. 7:53; Chuy. 20:19; Kiruu. 5:5    **3:21** Kala. 2:21    **3:22** Room. 3:9-30; 11:32

kuriibootēech kut kuyit :Yēesu. Yooto /kiitiilwēech kule kēechurtootiin kuuyu kiikoosēē keey inee. <sup>25</sup> Kunyoo, kuu yoo kookiikaasee keey Kiriistō kōmēētākuriibootēech :kiruutēk.

### *Lōkōkaab Yēyiin*

<sup>26</sup> Kyōōyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kuuyu ōkoosēē keey Kāārārōokiintēēt Yēesu. <sup>27</sup> Yu /kabokeebatisanaak ōbooyiitu Kiriistō, oluume keey inee ānkōōnoomnyē āk inee. <sup>28</sup> Mātiny kule ng'oo :ng'oo. Yoo kā Yuutayeeek nto ku choo mā Yuutayeeek, yoo choo motwoor nto choo mā motwoor, yoo murēn nto koorko, kumāmii :tēērchinooyēēt. Ōyēku :tukul akeenke ām Yēesu Kiriistō. <sup>29</sup> Kuu yoo ōbooyē Kiriistō, ōyēku lōkōkaab Abraam ānkunyoolu /kēērōōbwook bērrurto nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin Abraam.

## 4

<sup>1</sup> Okany āboorunēēnook kiyi: Yoo tāku mining' :leekwa, kukerkeey āk motwooriin. Ānkoo ku cheechii :tukuukaab kwaan, mātinyē kāāmuukēywēēk ām wōlēē mii :tukuuchoo. <sup>2</sup> Mii :inee āwunnyēkaab tilyōōnuutēkyii āk chēē iyoonkyinē tukuuchoto ākoy / kiikoochi kāāmuukēywēēk kubāw tukuuchoo, ānku bēsyēēt :nyoto nyēē kikiikukwey :kwaan. <sup>3</sup> Yoo kitākubāwēech :kiruutēk āk ātēbuutēkaab kōōrooni, kikeekerkeeye lēēkōōy choo -mēēmuuchē keey.

<sup>4</sup> Nto yu kayit :bēsyēēt nyēē / kikiikēechōb, kukōōn :Yēyiin lakwanyii nyēē kisichē :koorko

kumii ng'wēnyuutaab kiruutēkaab \*Muusa.  
<sup>5</sup> Kichokootyaakteech acheek choo kikēemiitē  
 ng'wēnyuutaab kiruutēk sukung'eet kēēyēku  
 lōkōkaab Baaba Yēyiin kuchurta.

<sup>6</sup> Kuu yoo kēēyēku lōkōkaab Yēyiin, kōōkōōyook  
 :Yēyiin Tāmirmiryēētaab lakwanyii chokōōwutēēch.  
 Tāmirmiryoonotoo ku nyoo yēyēēch kēēkuur Yēyiin  
 kule, “Baaba.” <sup>7</sup> Kunyoo, -mēētākēēyēku motwoor  
 nteenee kēēyēku lōkōkaab Yēyiin. Kunyi, kuuyu  
 kēēbooyē Yēyiin, mākukōōnēēch kiy ake tukul nyoo  
 bo lōkōkyii.

*Kinyālilchi :Bāwulō Kalatyeeek sukunam  
 ng'ālyoontēētaab manta*

<sup>8</sup> Yoo kitākutoombo ōnkēt Yēyiin, kyōōbēng'tēē  
 āynātōōs chēē māyēmāksē /kēēkutunkyinē. <sup>9</sup> Nto  
 raat yu kōōnkēt Yēyiin, nto kuuyu kōōkōōnkēttook  
 :inee, ām nee yu ōmāchē subak ōyēēchi ātēbuut  
 āk ntāsimumut choo māyēētyēēchook kiy? Ōmāchē  
 subak tākōōbootook :tukuuchoo? <sup>10</sup> Ōmiitē baateey  
 ōswēē ōriibē bēsyōōsyēk chēē wōōyēch, nto ārook  
 ākoo kēnyiiisyēk. <sup>11</sup> Āmuyoot ām wōlēē ōmiitē  
 ōbuurtooy nyēē yoo kaakas, kwāābirtoochook  
 nkuruukyuu nyēbo buch! <sup>12</sup> Mbo ng'eetaabiya,  
 āsoomook kule ōtēbii kuu anii nyoo kyāāmētē  
 ātēbuutēkaab Yuutayeeek ankaakerkeyiitu akweek  
 choo kimābāwook :kiruutēchoo.

Māmii :lēelis nyēē kyōōyēwoo yoo kyāāyēku  
 too ām wōlēē ōmiitē. <sup>13</sup> Ōnkētē :akweek  
 kule nto kimā bōōrnyuu nyi kimakaraam,

---

**4:4** Yoowa. 1:14    **4:6** Room. 8:15    **4:7** Room. 8:17    **4:8**  
 1Kōōr. 8:4-6; 12:2    **4:9** Kolos. 2:20    **4:10** Room. 14:5; Kolos.  
 2:16    **4:11** Kala. 2:2; Filib. 2:16; 1Tēēs. 3:5    **4:12** 1Kōōr. 9:19-21

nto kimānāāchōō wōloo ōmiitē yu kibo taay.  
 14 Kiimuuchē kuyeyaak :nyaamburuureenyuu  
 ochweesa nto otayaa. Nteenee, kyootaachaa  
 wuu nyēē kyāāyēku \*malayikeetaab Yēyiin,  
 nyēē wuu nyēē ki :anii Kāārārookiintēēt Yēesu  
 bakeenke. 15 So! Kookwaamaak :nee ra? Kiba  
 ānō :ng'erekweechaakwook kyōōboontē yu  
 kibo taay? Āmwoowook kuboyiit man kule  
 kyōōbāybāyēch nyēē nto kiimuuchāktōōs, nto  
 kyōōlōōtu koonyekwook ānkōōkōōnoo. 16 Kunyoo  
 ii, ara kwōōyiboo āyēku buunyoo ām wōlēē ōmiitē  
 kuuyu kwāāmwoowook manta?

17 Mii kusyēēmē :bichoo mākwook orub kiruutēk  
 kule kusaaysaayaak ōchāmchi ng'aleekwaa  
 āmēēbērē kubo ng'al chēē kāroomēch. Nteenee  
 mächē kusateenaak wōlēē āmiitē :anii sukung'eet  
 orooob icheek. 18 Karaam yoo kēēnēmchi keey  
 :chii ām akweek ng'alyoo kātikoo baateey  
 kubo kāroomnyo. Ōyēyē kuu nyooto ākookoy  
 āmēēbērē baateey yoo kēēboontē keey. 19 Biikyuu  
 chēē āchāmē, kuu yoo āmē cheebyoosya :moo  
 yoo mākusich, kumii kung'woonchoo :nkani  
 kuu nyooto ākoy kut akas kule kōōkich ām  
 Kāārārookiintēēt. 20 Ābērē nto kākēēboontē keey,  
 sāārēēkunēē mukuulēyto yoo āng'āloolwook,  
 kuuyu āmoo mēt :ng'aleekwook.

*Lōkōkaab koorkēētaab kayta āk chēbo koorko mot-  
 wooriin*

21 Nto akweek choo ōmächē kubāwook :kiruutēk  
 ii, -mōōnkētē kiyēē mwooyē :siruutēkaab \*Muusa?  
 22 Siraat kule kiboonto :Abraam wērikyii āyēēng'.

Kisichē ake :koorkēētaab kayta kusich nyiin ake :koorko nyēē motwooriin. <sup>23</sup> /Kikēēsich wēēroo kibo koorko nyēē motwooriin kurubta keey āk kāāsōōtēywēēkaab biiko buch. Nteenee /kikēēsich nyēbo koorkēētaab :kayta kurubta keey āk kiyēē kikuurto :Yēyiin.

<sup>24</sup> /Kikiiwuuytēē kooruuchoo ng'al. Kerkeey :kooruuchoo āk kirootiisyek āyēēng'. Kirootyeet nyoo kibo taayta nyoo /kikēetoowunēē Tulwēētaab Sinaay\* kukerkeey :nyoo āk \*Akaar. Kwoonēē nyooto :lēēkōōy chēē motwoor. <sup>25</sup> /Kikiiwuuytēē Akaar tulwoonoo bo Sinaay ām kōōrēētaab Araabuuk nto nyooto ku Yēērusālēēm nyi bo raat nyoo motwoor :biikyii ām kiruutēk. <sup>26</sup> Nteenee kerkeey :Yēērusālēēm nyoo bo kibkōōnkōy āk koorkēētaab :kayta nyoo mēēbērē motwoor :biikyii ānku inee ku moomo nyēēnyoo acheek choo kiikiyēnchi Kiriistō. <sup>27</sup> Mwooyē :siruutēk kule: “Ing'erech wē, koorko nyēē sōōn,

nyoo mānēēsich leekwa.

Ichirirēn miisin

:nyoo maneekeas ng'woonintaab leekwa.

Tyaa sōō :lēēkōōy chēbo :koorko nyoo lōōlēnoot!

Makuchaang'iit kusiir chēbo nyoo kānyōōr saannyya.”†

<sup>28</sup> Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, okerkeeye :akweek Isaka wēēroo bo koorkēētaab :kayta, kuuyu / kikēēsichook kurubta keey āk kiyēē

---

**4:22** Toowu. 16:15; 21:2-3    **4:23** Toowu. 16:1-5; 17:16-21; Room. 9:7-9    \* **4:24** /Kikēēkōōnunēē kiruutēkaab Muusa Tulwēētaab Sinaay.    **4:24** Chuy. 19:3—24:18; Kala. 3:23; 4:1; 5:1    **4:26** Ibu. 12:22; Ng'oong'. 21:2    † **4:27** Isa. 54:1    **4:27** Toowu. 15:5



kikuurto :Yēyiin. <sup>29</sup> Kuu wōloo kiwuu :ng'aleek ām taay, kuwuu nyooto mbo raat. Ng'ēētē :choo / kikēēsich kurubta keey āk kāāsōōtēywēēkaab biiko buch kuwus choo / kikēēsich ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt. <sup>30</sup> Nteenee, mwooyē nee :siruutēkaab Yēyiin kurubta keey yuutēyu? Mwooyē kule, “Ikwetee koorkoonoo motwooriin kayi kuboonto keey wēeroonyii. Mākoy kuyemta :wēeroo bo koorkoonoo kiy āk wēritaab koorkēētaab kayta.”† <sup>31</sup> Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, -mākēēbooyē :acheek koorko motwooriin, nteenee kēēbooyē koorkēētaab :kayta.

## 5

### *-Matookany kubāwook :kiruutēk*

<sup>1</sup> Yoo kiityooktook :Kiriistō, kimāchē kule simātākōōtiinyook :kiruutēk. Kunyi, ōkiilchi kaatyaaktaayaanaa -amookany / kiiwutēēnook subak muchōōkiitaab motwoornātēēt. <sup>2</sup> Ōyēbchi yiiit ng'aleekyuu. Āmwoowook :anii Bāwulō kule yoo koocham \*/kiimuraatanaak kule sukuchamtaak :Yēyiin, māyēētyēēchook kiy mbo kisich :meetaab Kāārārookiintēēt. <sup>3</sup> Nto subak āmwoochinē chii ake tukul nyoo chāmtooy keey / kiimuraatan kule, yoo kayey kuu nyooto, kumākyinē kuriib kiruutyēētaab Yuutayeek kumukuul. <sup>4</sup> Nto akweek choo ōbērē kuchamaak :Yēyiin kule ōchurtootiin kuuyu ōrubē kiruutēkaab Yuutayeek, kyōō-irii tilyaanateet āk Kiriistō. Kyoochuchuuyee keey chamateet nyoo kiirāroochēēnook :Yēyiin.

---

**4:29** Toowu. 21:9 † **4:30** Toowu. 21:10 **5:1** Kala. 2:4; 4:5, 9; 5:3, 13 **5:3** Room. 2:25; Kala. 3:10-12; Yāāk. 2:10

<sup>5</sup> Kēētiyyēē keey :acheek Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule +mākēēnyōōru soboontaab kibchuulyo, kuuyu kiikoosēē keey Kāārārookiintēēt. <sup>6</sup> Yoo / kakiimuraatan chii nto yoo /kamakiimuraatan, kumā kiy ām wōlēē mii :Kāārārookiintēēt Yēesu. Nteenee kiyēē bo koomānuut kookaasee keey :chii Kāārārookiintēēt ānkuboonto chamateet.

<sup>7</sup> Kyōōmiitē olābātē nyēē karaam. So, ng'oo subak :nyēē king'emaak otay ng'ālyoontēētaab manta? <sup>8</sup> Māchōōnēē :ng'ēmiisyēēt nyēē wuu nyoo wōlēē mii :Yēyiin nyoo kikuurook ōyēku lōkōkyii. <sup>9</sup> Yēyē :muumaryaanto nyēē kisich mayyeek tukul kukuut. Kunyi, imuuchē :ng'ālyoo nyēē mining' kuweechaak nkakweek tukul. <sup>10</sup> Ātinyē man ām Mokoryoontēēt kule mēēbērē +moosoot ām kēēlto ake. +/ Mākiing'woonchi chiito nyoo kēēbotbootook nyēē mātiny kule ng'oo :chiichoo. <sup>11</sup> Mbo ng'eetaabiya, nto kitāāmiitē ānēētook kule ākoy / kiimuraatan chii sukuyēk chiitaab Kiriistō, nto mēēbērē / tākēēwusoo. Nto kiwuu nyooto, nto ki buch aneet meetaab Yēesu ām murtooywoontēēt nyoo iyimē icheek mētēwoy. <sup>12</sup> Ābērē nto bokuchwenta keey :bichoo mii kōōyimook mētēwoy.

*Soboontaab Tāmirmiryēēt āk nyēbo kōōrēēt*

<sup>13</sup> Nto kurubta keey āk akweek ii, mbo ng'eetaabiya, ōkuurootiin āmēēbērē tākubāwook :kiruutēk nteenee, mayeyaak :yooto ō-āsyi keey muchastaab bōōrwoonikwook. Ōyēetyēēchinē

**5:5** Room. 8:4; Kala. 2:16      **5:6** 1Kōōr. 7:19; Kala. 3:28; 6:15

**5:8** Kala. 1:6-7      **5:9** 1Kōōr. 5:6      **5:10** Kala. 1:7      **5:11** 1Kōōr. 1:23; Kala. 6:12

keyy ām chamateet. <sup>14</sup> Iyumē kiruutēk tukul :kiruutyoonoo mwooyē kule, “Icham laatyeeeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keyy.”†  
<sup>15</sup> Osaan ōloong'tēē keyy āmōō-āmē keyy nkosyur, kuuyu ōmuuchē owaang'te keyy.

<sup>16</sup> Āmwoowook nanyuun kule ōbēesyētēē Tāmirmiryēēt simatwaraak :muchastaab bōōrwoonikwook. <sup>17</sup> Kwiilē keyy :muchastaab bōōrwoonik āk Tāmirmiryēēt. Kunyi itooyēēnook :muchastaab bōōrwoonik orub Tāmirmiryēēt. Nteenee mwoowook :Tāmirmiryēēt kule -moorub tukuuchoo miyootēch, simooyey kiyēē mächē :moonikwook. <sup>18</sup> Kunyi, yoo intōōwook :Tāmirmiryēēt, mēēbērē tākubāwook :kiruutēk.

<sup>19</sup> Tookunootiin :yēyuutēkaab chii nyēē muchāsiin nto chooto ku: martaayeet, soboonto nyēē mā tiliil, sikornateet, <sup>20</sup> kutunkyinooyēētaab āynātōōs, sookēyēēk, wēchēētaab keyy, wookuutyēēt, yoo mēēchinē ake :moo kubo kiyēē boonto :ake, nyēērunātēēt, sooyñānēēt, bcheyeetaab keyy, kaankweleet, <sup>21</sup> tuuyintaab moo, bōōkitēēt, sookwoonuut chēē /kyoomē kut /bokiikēēytēē āk alak chēē kerkeyy āk chooto. Lēyyē, āmwoowook kuu yoo kyāāmwoowunoonwook, kule ōriib keyy kuuyu mānyōōru :choo rubē ng'aleechu ātēbto ām Kaab Yēyiin.

<sup>22</sup> Nteenee, kiyēē yibu :Tāmirmiryēēt ku chamateet, ng'erekweek, kaalyeet, muytaayeet,

---

**5:13** 1Kōōr. 6:12; 10:23-24; 1Bēt. 2:16 † **5:14** Laawiik 19:18

**5:14** Mat. 22:36-40; Room. 13:9; Yāāk. 2:8 **5:17** Room. 8:2-13; Kala. 5:25 **5:18** Room. 6:14; 7:4 **5:21** Māārko 7:21-22; Room. 1:28-32; 1Kōōr. 6:9-10; Ēfēēs. 5:3-5; Kolos. 3:5-8; 1Tēm. 1:9-10; 2Tēm. 3:2-4; 1Bēt. 4:3

ntusātēēt, karaamateet, kaakaaseet, <sup>23</sup> yibēētaab keey ng'wēny āk riibēētaab keey. Māmii :kuruutyo ake tukul nyēē kwiilē ng'aleechu. <sup>24</sup> Kiikubakaakta :biikaab Kāārārookiintēēt Yēesu muchastaab bōorwoonikwaa āk tukuuk chēē miyootēch chēē mächē :moonikwaa. <sup>25</sup> Kuu yoo kōōkukōōnēech :Tāmirmiryēēt soboonto nyēē lēel, okany kēēbēesyētēē Tāmirmiryoonoo. <sup>26</sup> Kunyoo, -mōōkānyē kēēng'āsē keey āmākēēchiwēnootē biiko alak nto kiituuyiityinē keey moon.

## 6

### *Ōyēchinē chii ake tukul nyēē karaam*

<sup>1</sup> Mbo ng'eetaabiya, yoo kayey :chii ng'ōōki, -moosyool nteenee ōyisu muut :akweek choo ōkichootiin ām Tāmirmiryēēt ānkōōriibē keey simōōsuuchi :nkakweek ng'ōōki. <sup>2</sup> Ōyētyēēchinē keey yoo kānyikisyook :ng'ala. Yoo !kooyey kuu nyooto, +mootyiich kiyēē mwooyē :mākuutyēētaab Kiriistō. <sup>3</sup> Yoo isōōtē :chii kule inee ku anum āmēēbērē wuu nyooto, kākwērto keey :nyoo. <sup>4</sup> Māchāktōōs :chii ake tukul kōōrōōtootē ātēbuutēkyii. Yooto, makung'erech kubo kiyēē kiikuyey āmēēbērē kule kēēkuykuuyēē keey kiyēē kiikuyey :chiito ake. <sup>5</sup> Kālābē :chii nyalilnyii nkit.

<sup>6</sup> Biich alak tukul choo / kēēmiitē / kiinēētē ng'ālyoontēētaab Yēyiin, kumāchāktōōs kuyēmtooy tukuuk chēē boonto āk kāānēētikwaa.

---

**5:22** Ēfēēs. 5:9    **5:24** Room. 6:6; Kala. 2:19; 6:14; Kolos. 3:5; 1Yooowa. 3:6    **5:25** Room. 8:4; 1Kōōr. 6:19; Kala. 5:16    **5:26** Room. 12:10; Filib. 2:3    **6:1** Mat. 18:15; 1Kōōr. 10:12; Yāāk. 5:19  
**6:2** 2Kōōr. 11:29    **6:3** 1Kōōr. 4:7    **6:5** Room. 14:12    **6:6** Room. 15:27

<sup>7</sup> -Mookany /kiiberbeeraak. Māmii :chii nyēē imuuchē kuchiiraneē Yēyiin. Kiyēē choonē :chii kukēsē kiyooto. <sup>8</sup> Nyoo choonē muchasta, kukēsē meet. Nto nyoo choonē ng'aleekaab Tāmirmiryēēt, kukēsē \*soboontaab kibchuulyo. <sup>9</sup> -Mookany kēēchoosyē kēēyēyē chēē kāroomēch, kuuyu yoo kayit :āsiiswēk chēē kiikuchōb :Yēyiin, mākutuwēnēech yoo kāmākēēnyēbēt. <sup>10</sup> Kunyoo, kuu yoo tākēēboontē bārooyinto, okany kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch ām wōlēē mii :biiko tukul ānku miisin, ām wōlēē mii :choo kiikōōyēnchi Yēyiin.

### *Ng'aleekaab lētuut*

<sup>11</sup> Okasee siruutēchu wōōyēch kule anii nkit :nyēē āmiitē āsirwook.

<sup>12</sup> Biiko choo mächē kōōboorunēē wōlēēb saang' kule kāroomēch :choo mii kukērchook koong' kule \*/kiimuraatanaak. Yēyē :bichoo kuu nyooto /simākēēwus kubo murtooywoontēētaab Kiriistō.

<sup>13</sup> Ānkoo kuwuu nyooto, māriibē :bichooto /kiimurootānē kiruutēk tukul, nteenee mächē kule /kiimuraatanaak sukung'eet kung'asee keey murrootāniisyēēng'woong'.

<sup>14</sup> Lēyyē, mākoy ang'erechee kiito ake, nteenee āng'ērēchēē murtooywoontēētaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kiikuyeya :meetaab Yēēsu ām murtooywoontēēt akas kule buch :soboontaab kōōrooni ānkāyēku

---

**6:7** Āyub 4:8; Kāālēw. 22:8-9    **6:8** Room. 8:6, 13    **6:9** 2Tēēs. 3:13    **6:10** Yoowa. 13:34; Room. 12:10; 14:15; 1Kōōr. 8:1; 2Kōōr. 8:7-8; Kala. 5:6, 13-14; 1Tēēs. 3:12; 4:9; 1Bēt. 1:22; 2Bēt. 1:7    **6:11** 1Kōōr. 16:21    **6:12** Kala. 5:2, 11

:nkanii buch ām wōlēē mii :soboonooto.

<sup>15</sup> Māyēētyēēchinē kiy yoo /kakiimuraatan chii nto yoo /kamakiimuraatan. Nteenee kiito nyēbo koomānuut ku kunyōōr :chiito soboonto nyēē lēēl.

<sup>16</sup> Lēyyē, kōōkoochi :Yēyiin kaalyeet biiko tukul choo rubē ng'aleechu ānkōōbēruur. Bichooto ku biikaab Yēyiin chēbo man.

<sup>17</sup> Kunyoo, matakukwiilaataa :chii kung'eetee ra kuwo taay kuuyu āboontē bēēruutook ām bōōrnyuu chēē kyāānyōōru kubo Yēēsu.

<sup>18</sup> Mbo ng'eetaabiya, kōōbēruurook :Mokoryoon-tēēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kuwuuyiit nyooto.

---

**6:14** 1Kōōr. 1:23, 29, 31; 2:2; Kala. 2:19      **6:15** 2Kōōr. 5:17; Kala. 5:6      **6:16** Room. 9:1-13; Filib. 3:3      **6:17** 2Kōōr. 4:10; 11:24-25

**Biibilya Nyēē Tiliil**  
**New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

**Copyright Information**

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

**The New Testament**

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files  
dated 29 Jan 2022  
c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928